

In Rawensi: ducenti quadraginta equites.

In Plocensi: centum viginti equites.

In Brzestensi et Luniwladislawiensi palatinatibus: equites centum sexaginta.

In terra Dobrzinensi: equites quinquaginta.

Ex ducatu et terris Masouiae de contributionibus publicis, quae illic instituentur et solventur, servari et conscribi debebunt equites quingenti, quibus servitium et dampna solvi debebunt de contributionibus in eodem ducatu compositis seu collatis similiter per thesaurarium regni nostri.

Praefecti equitum licet anno superiori habuerint equos conscriptos centum nonaginta tres, videlicet ad quodlibet centum equorum quinque equos, tamen anno praesenti capitaneus exercitum habita ratione minorationis contributionis moderari debeat eum numerum pro suo arbitrio.

Praefecti vero peditum seu rothmagistri habebunt duntaxat sex equos, quibus solvetur ad singulos per decem florenos^d per quattuordecim scotos numeratos.

Notarius exercitus habebit equos decem conscriptos, ad quorum singulos ei solvetur etiam per decem florenos similiter per quattuordecim scotos numeratos.

Qui quidem omnes equi praefectorum equitum et peditum simul et notarii includi debent^e in summa equitum superius expressa^e.

Vexilliferi rothmagistrorum peditum, seu illorum vexilla^f computari et includi debent in numerum peditum etiam supra expressum iuxta morem antiquum.

Debita vero militibus mercenariis pro servitio et damnis anni praeteriti^g millesimi quingentesimi vigesimi septimi^g solventur eisdem ex residuitatibus contributionum eiusdem anni praeteriti, videlicet militibus ex terris Maioris Poloniae in civitate Lanciensi, ex terris vero Minoris Poloniae^h in Cracoviensi civitate^h.

Ne autem in repetendis iisdem debitis error aliquis admittatur in dampnum reipublicae, si assertioni simplici cuiuslibet staretur; tenebuntur servitium aut dampna repetentes firmare assertionem suam militari sacramento coram suis praefectis, quia eiusmodi dampna in servitio nostro et reipublicae regni nostri perpassi sunt et quia illis tanta summa pro servitio debetur et hoc quidem, ubi id in registris scriptum non reperiretur, iuxta antiquam consuetudinem et tandem praefecti eiusmodi probatione a suis commilitonibus accepta simili modo suam relationem firmabunt, pecuniam recepturi in locis supra expressis.

Si vero ex causa quacunque ad tempus constitutum propter summae de contributionibus retentis comportandae defectum omnibus militibus, quibus anni praeteriti debetur solutio, impendi non posset, extunc summa, quae fuerit comportata, aequaliter dividetur inter omnes solutionem petentes iuxta quotam unicuique debitam, et unusquisque consolatus reliquum solutionis exspectare valeat commodius, donec residuum contributionum retentorum comportetur.

Datum in conventu Pyothrkouiensiⁱ generali feria secunda proxima post dominicam Sexagesimae, anno Domini^j millesimo quingentesimo vigesimo octavo^j [17 II 1528], regni XXII^k.

II. LITTERAE UNIVERSALES CONTRIBUTIONUM IN CONVENTU PIOTRKOWIENSI ANNO DOMINI 1528 DECRETARUM^a

Sigismundus^b, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae etc. Dominus et heres. Universis et singulis ecclesiasticis et saecularibus regni nostri consiliariis^c ceterisque subditis nostris quibuscunque, tam terrestribus, quam civitatum et oppidorum,

^d *W AT dodano*: similiter. ^e *W AT*: in summam equitum superius expressum. ^f *vexilia AT*.

^g 1527 *AT*. ^h in civitate Cracoviensi *AT*. ⁱ Piotrkoviensi *AT*. ^j *W MK*: millesimi quingentesimi vigesimi septimi.

^k *Tej ostatniej formuły brak w AT*.

^a *Tekst oparty na MK₂, t. 43, z uwzględnieniem odmianek zawartych w MK₁, t. 44, AGAD, mkrf. 712 i 713, odczyt W. Uruszczaka i I. Dwornickiej, oraz na AT, t. X, s. 69-74. Tytuł zaczerpnięty został z MK₂. ^b MK₂ zamiast dalszego tytułu królewskiego daje tylko: etc. ^c Tak w MK₁. Natomiast w MK₂ i AT: consiliariis regni.*

honoribus et officiis insignitis, ad quorum notitiam praesentes litterae nostrae pervenerint et praesertim in palatinatu^d et districtibus eius consistentibus, sincere nobis et fidelibus dilectis, salutem et gratiam regiam. Reverendissimi ac reverendi in Christo patres, necnon magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere nobis et fideles dilecti. Iam nulli incognitum est, aucto in immensum perpetuo et anniversario hoste nostro Thartare et Thurcorum imperatore, viribus et conatibus suis omnibus in nostrum et Hungarie regnum converso, quantum discrimen et periculum ipsi regno nostro immineat. Cui nos opportune consulere volentes, conventum hunc generalem Pyotrkouiensem institueramus, in quo pro servandis praesidiis in terris Russiae decretae sunt contributiones infrascriptae, quas tametsi omni uti sensu volenti constare potest sufficere non posse, cum alias in minoribus necessitatibus et periculis regni maiores decernebantur, quae nihilominus aegre ad tutandos fines suppetebant, tamen cum ita visum est, nos ex eisdem contributionibus defensionem, uti maxime et quoad fieri poterit, sarcire curabimus, neque aliquid officii nostri, quantum vires sufficient, praetermitteremus, quo res publica servari et defendi possit, id quod omnibus erit^e testatum, quo minus accedente aliquo motu et discrimine, quod omen Deus avertat, iure a quoquam culpari poterimus. Sunt autem haec^f ipsae contributiones.

In primis coloni seu kmethones tam villarum nostrarum regiarum^g quam omnium spiritualium et saecularium subditorum nostrorum de singulo manso seu laneo possessionato sedecim^h grossos, de medio laneo octo grossos, de quarta parte lanei quattuor grossos et reliquum pro quantitate laneorum ad duas temporis ratas infrascriptas solvere debent secundum antiquas quietantias, sive ipsi lanei in antiquis quietantiis descripti et contenti sint possessionati, sive deserti, hoc est duodecim grossos pro dominica Iudica proxima [29 III 1528], ita quod omnes solvant et contribuant, incipiendo a dominica Iudica usque ad dominicam secundam post festum Paschae proximumⁱ, quae Misericordia Domini vocatur [26 IV 1528], sub poena dupli, quae exigi debet ab omnibus negligentibus aut solvere non curantibus mox post dominicam praedictam Misericordia Domini. Quattuor vero grossos reliquos pro festo Sancti Bartholomei proximo [24 VIII 1528] solvent.

Item burgrabii terrestres et exactores, qui quodam abusu publicas contributiones pro regni defensione decretas de bonis suis non solvebant, contribuere debent de omnibus bonis suis, quae habent modo et ordine suprascripto, quemadmodum alii, solvent et^j contribuent.

Item advocati et sculteti colonos seu kmethones non habentes solvent de suis laneis per unum fertonem. Et similiter coloni seu kmethones ipsorum advocatorum de quolibet manso per sedecim^k grossos solvent secundum antiquas quietantias, ita ut kmethones aliorum dominorum, ad ratas temporum suprascriptas, sub poena dupli. Ipsi vero advocati colonos seu kmethones habentes nihil solvent, sed eorum coloni seu kmethones.

Item tabernatores hereditarii, sive sint dominorum sive advocatorum seu scultetorum, qui agros habent ab illis, contributionem solvent pro temporibus superius designatis secundum antiquas quietantias, iuxta agrorum quantitatem, hoc est de singulo laneo pro prima rata praedicta unum fertonem, de medio laneo sex grossos, de una quarta tres grossos, pro secunda vero rata de singulo laneo agri quattuor grossos, de medio laneo duos grossos, de quarta parte lanei unum grossum, et reliquum de quantitate laneorum. Exactionem vero ducillorum a singulis cocturis cerevisiae, more consueto, solvere nihilominus erunt astricti.

Alii autem tabernatores manuales, qui propinant cerevisiam, ex civitatibus et oppidis quibuscunque regni nostri advectam, per sex grossos hoc anno solvent, tres videlicet grossos^l pro prima rata et alios tres pro secunda rata, cum non coquunt ipsam cerevisiam, sed illam aliunde ad propinandum adducunt. Illi vero tabernatores manuales, qui propinant cerevisiam a suis dominis sibi ad propinandum datam, solvet quisque illorum hoc anno de taberna sua manuali unum fertonem, sex grossos videlicet pro prima rata temporis et alios sex pro secunda rata supradicta sub poena dupli.

Item nobiles pauperes^m colonos non habentes^m de quolibet laneo culto solvent duodecim grossos. Qui vero non habent laneos sed praedia, computatis eiusmodi eorum praediis in laneos,

^d MK₁ pozostawia tu wolne miejsce. ^e est AT. ^f hec MK₂. ^g regalum MK₂, AT. ^h sexdecim AT.

ⁱ proximam MK₁. ^j ac AT. ^k sexdecim AT. ^l Brak w MK₂, AT. ^{m-m} Brak w MK₁.

solvent de quolibet laneo duodecem grossos, de medio laneo sex grossos, de quarta parte lanei tres grossos, et reliquum de quantitate laneorum. Ubi autem duo, tres aut quattuor pauperes nobiles unum laneum agri colunt, solvent omnes simul de eiusmodiⁿ uno laneo duodecem grossos, alias quisque illorum solvet secundum quantitatem agri et portionis lanei, medietatem videlicet pro prima et aliam medietatem pro secunda rata temporis praedicta, sub poena dupli.

Item villae vastatae et exustae per hostes aut aliquo casu fortuito et a suis dominis libertatem habentes, quarum^o videlicet incolae dominis suis nihil solvunt, si quidem hoc probaverint testimonio duorum hominum ex una quaque villa medio corporali eorum iuramento, quod suis dominis nihil solvunt, liberi esse debent a solutione contributionis in praesenti conventu institutae, exactione *czopowe* excepta.

Item civitates et oppida tam nostra regia quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium in toto regno nostro exactionem civilem, quam *Schoss* vocant, unam integram cum tertia eius parte, iuxta antiquas quietantias solvent et contribuent. Quae quidem exactio civilis integra solvi debet per easdem civitates et oppida pro prima rata supradicta, tertia vero pars eiusdem exactionis civilis contribuetur pro festo sancti Bartholomaei proximo futuro^p [24 VIII 1528] sub poena dupli.

Item inquilini in civitatibus et villis existentes, qui neque exactionem civilem, neque de laneis solvunt, pro utraque rata semel duntaxat per sex grossos solvent. Exceptis viduis, pauperibus et hortulanis et familia artificum.

Item contributio cerevisiae, vini, medonis, malmatici, muscatelli, *czopowe* dicta, in hiisdem civitatibus et oppidis ac etiam tabernis villarum tam nostris quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, incipiendo a festo Annuntiationis Beatae Mariae proximo venturo [25 III 1528], ad integrum annum, a singulis cerevisiae coctoribus more solito solvi debet, ex quibuscumque braseis fuerit eadem cerevisia cocta, sive brasea ipsa sint civium et dominorum ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta.

Item etiam de cerevisia externa, quae de externis regionibus et ducatibus nobis et regno nostro non subiectis ad regnum nostrum ducitur, ut Swidnicensis, Thessinensis^q, Bernoviensis et alia quaecunque externa de terris regno nostro non subiectis, contributio ipsa *czopowe* solvatur secundum antiquam consuetudinem.

Item molendina omnium villarum tamstrarum quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium, quae *poysrzebne*^r vocantur, manuales seu anniversarios molendinatores habentia ex singulis rotis sex grossos semel duntaxat hoc anno solvent.

Hereditarii vero molendinatores dictarum villarum et *folusche* ex singulis rotis molendinorum suorum, quae *valne* dicuntur, duodecim grossos persolvent, ad ratas temporum suprascriptas, videlicet grossos sex pro prima et alios ^ssex grossos^s pro secunda rata.

Item molendina brasealia et hereditaria, aquatica et equestria, in omnibus civitatibus et oppidis more veteri taxata et secundum antiquas quietantias contributionem unam cum eius tertia parte, quae *schoss* dicitur, a qualibet marca taxae duos grossos persolvent, pro dominica videlicet Iudica proxima [29 III 1528] integram contributionem *schoss*, tertiam vero eius partem pro festo sancti Bartholomaei proximo [24 VIII 1528], sub poena dupli.

Et similiter illa molendina, quorum tertias mensuras tenentarii bonorum nostrorum regionum exemerunt, et illas a se emptas seu in summis pecuniarum obligatas tenent, solvent contributionem quae *schoss* dicitur, sicut reliqua omnia molendina in regno seu illorum molendinatores eam solvere solent, contraria consuetudine, quae corruptela potius dici debet, penitus non obstante.

Minerariae vero officinae, alias ferrum facientes, et serrae hereditariae ex singulis rotis duodecim grossos; annales autem officinae minerariae et similiter annales serrae, hoc est locatae seu conductitiae, a qualibet rota sex grossos solvent.

Item molendina ventilia hereditaria duodecim grossos, illa vero molendina ventilia, quae anniversarios molendinatores habent, sex grossos solvent, ad ratas temporum supradictas^t, hoc est

ⁿ Tak w MK₁. W MK₂ i AT: huiusmodi. ^o quorum MK₁. ^p futuri AT. ^q Theschnensis MK₂, AT. ^r poszrzebne MK₁.

^{s-s} grossos sex MK₁. ^t suprascriptas AT.

medietatem pro dominica Iudica proxima [29 III 1528], et aliam medietatem pro festo sancti Bartholomaei [24 VIII 1528] proximo^u.

Item protopopones alias *namiesthnici*^v, per duos florenos, sacerdotes vero Rutheni, qui popones vocantur, ex singulis ecclesiis et synagogis per mediam sexagenam grossorum, medietatem videlicet pro prima, et aliam medietatem pro secunda rata praedicta persolvent.

Item Valachi ex singulis laneis integris, si illos habent, vel areis, quae *dworziszcza* dicuntur, duodecim grossos solvent. Et qui agros non habent, a singulo centenario ovium similiter duodecim grossos persolvent^w, sex grossos pro prima et reliquos sex grossos pro secunda rata superius expressa.

Ut autem supradicta ordinatio, in ^xexigendis eisdem^x contributionibus facta, debitae executioni demandetur, generosum N.^y ad eas colligendas in palatinatu P.^z et districtibus eius exactorem designavimus, et constituimus praesentibus litteris. Mandamusque, ut in manus illius designato tempore easdem contributiones persolvere curetis. Vobis vero capitaneis, quorum interest, mandamus, ut praedictas contributiones in praesenti generali conventu decretas publicari et in foris civitatum et oppidorum ac aliis locis publicis proclamari, et praefato exactori nostro pro tempore et termino superius expresso sub poenis ad hoc constitutis, absque cuiusvis morae et dilationis interventu, de iisdem^{aa} contributionibus per eos, ad quos pertinet, responderi faciatis, et vos ipsi respondeatis, negligentes vero in solvendo et contumaces modo infrascripto ad solvendum easdem contributiones compellatis, pro officio vestro et gratia nostra facturi. Quicumque enim infra tempus superius expressum contributiones ipsas non solverit et vobis aut alicui vestrum per exactorem nostrum delatus fuerit^{ab}, vos id domino seu tenentario ac possessori bonorum, de quibus non sunt solutae ipsae contributiones, declaretis admoneatisque illum, aut eius procuratorem seu officialem per vestras litteras, quas per ministerialem ad eum mittere aut in eius absentia in bonis illius, de quibus non fuerint solutae publicae contributiones, poni illas facere debetis, ut easdem contributiones, alias poenam dupli infra octo dies a die praesentationis et positionis litterarumstrarum computandos extradat seu extradi faciat. Quod si id non fecerit, vos, capitanei, possessionem eorundem bonorum adeatis et accipiat in illaque vos auctoritate nostra intromittatis, et teneatis ea tamdiu, donec poena dupli hoc est principalis summa contributionis debita et non soluta et tantumdem ratione poenae exsolvatur.

Quodsi quispiam dominus, tenentarius et possessor vobis intromissionem in bona sua prohibuerit, seque vobis opposuerit aut vos postea de possessione eorundem bonorum eiecerit, talis citatus per vos ad ius castrense banniri et proscribi de regno debet tanquam rebellis et publicis decretis se opponens.

Si vero exactor noster detulerit vobis aliquem tanquam negligentem in solvendis publicis contributionibus et ille per vos monitus ostenderit quietantiam eiusdem exactoris, a poena dupli se illa tuendo, exactor ipse solvere eandem poenam dupli teneatur, quam vos capitanei ab eo omnino exigatis et exigere curetis pro gratia nostra.

Quod si exactor ipse in capitaneatu vestro possessionatus non fuerit, illi capitaneo illum deferatis, sub cuius capitaneatu bona et possessiones suas habuerit, qua^{ac} ab illo poenam dupli exigere teneatur.

Ut autem via calumniis praecludatur, volumus et mandamus, ut exactor noster nomina eorum, qui contributiones ipsas ad ratas temporum supradictas solvere neglexerint, in schedula diligenter conscribat, in qua annotet diem, qua illam scripserit et ad capitaneum perferendam dederit, et illam vobis sigillo suo obsignatam et manu sua propria vel sui notarii subscriptam mittere teneatur.

Et quoniam magna vis monetae Swidnicensis contra prohibitionem nostram in regnum et dominia nostra est invecta, praesertim vero ad terras Maioris Poloniae, Cuiaviae, Masoviae et alias terras illis vicinas, adeo quod pauca admodum bona moneta illic reperiatur, providere volentes, ne quid negligentiae committeretur in communi defensione, de consilio et consensu universi senatus et nuntiorum terrestrium permittimus, ut exactores earundem terrarum Maioris Poloniae,

^uBrak w MK₁. ^v namijessthnyczi MK₂; namyasznyczy MK₁. ^w solvent MK₁. ^{x-x} eisdem exigendis MK₁ ^y W MK₁ w miejsce: generosum N. *pozostawiono okienko*. W MK₂ omyłkowo dodano: et N. ^z W MK₁ puste miejsce. ^{aa} hisdem MK₂; hysdem MK₁ ^{ab} fueris MK₁. ^{ac} qui MK₂.

Cuiaviae, Masoviae et aliarum^{ad} illis vicinarum pro prima rata temporis praedicta publicas contributiones in hoc generali conventu regni nostri decretas in moneta Swidnicensi ab hominibus, qui bonam monetam non habuerint, accipiant, computando quemlibet medium grossum Swidnicensem per octo denarios minutos regni nostri, ita ut pro singulis duodecim grossis bonae monetae regni nostri iidem ipsi exactores tredecim^{ae} cum medio grossos Swidnicensis monetae, quae dudum e regno nostro explosa et recipi prohibita est, accipiant, eandemque Swidnicensem monetam pro prima duntaxat rata, ut praemissum est, receptam ad officinam nostram monetariam et magnificum Nicolaum de Schidlovicz, castellanum Sandomiriensem et regni nostri thesaurarium, transmittant, qui pro ea bonam monetam numerabit, dando videlicet pro singulis tredecim cum medio grossis Swidnicensibus grossos duodecim bonae monetae, alias pro singula marca et sex grossis monetae Swidnicensis unam marcam bonae monetae, ut eadem bona moneta detur et distribuatur militibus mercenariis, qui ad praesidia terrarum Russiae scribi et suscipi in palatinatibus^{af} regni nostri debent.

Exactor autem praedictus habebit mercedem seu salarium pro labore et expensis suis de publicis contributionibus secundum constitutionem conventus Thorunensis¹ N.^{ag} marcas pecuniarum, eaque mercede contentus esse debet, nec quicquam^{ah} ultra illam de ipsis publicis contributionibus recipere sibi audeat.

Idem^{ai} exactor in conventu particulari, qui praecedet generalem regni conventum futurum, faciet facereque tenebitur rationem de pecuniis contributionum a se percepturum et expositarum coram palatino, castellanis, dignitariis et officialibus palatinatus sui ac etiam nobilitate, facietque eandem rationem distincte, demonstrando sigillatim, quantum ex contributione laneorum, quantum ex civili exactione, quae *schoss* dicitur, quantum ex *czopowe* et quantum ex nobilibus pauperibus, qui colonos non habent, perceperit et distribuerit, ut sciri possit in futuro regni conventu, ad quem ratio et calculus omnium exactorum per palatinos terrarum aut alique ex castellanis referri et comportari debet, quae summa pecuniarum ex unaquaque contributionum praedictarum colligatur.

Datum in conventu generali Pyotrcouiensi sabbato proximo post festum sancti Valentini, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo^{aj} octavo [15 II 1528], regni vero nostri anno vigesimo secundo^{ak}. Ad^{al} mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium².

^{ad} aliorum MK₂. ^{ae} tredecim MK₂. ^{af} W MK₂ omyłkowo: palatinatibusti. ^{ag} Tak w MK₂. W MK₁ okienko. ^{ah} Odczyt niepewny. ^{ai} Tak w MK₂. W MK₁ i za nim w AT: item. ^{aj} Brak w AT. ^{ak} W MK₁: XXII°. ^{al} Formula pominięta w AT.

¹ Jest to powołanie się na konstytucje sejmu walnego toruńskiego 1519 r. Por. wyżej, nr XXVIII.

² Do tego tekstu dodają MK₂, s. 419 i MK₁, k. 27, s. 55 spis poborców i adresowany do nich mandat królewski:

Exactores terrarum hi sunt designati:

in Maiori Polonia MDXXVIII:

In palatinatu Poznaniensi Ioannes Giwiński, succamerarius Calissiensis et exactor Poznaniensis. In palatinatu Calissiensi notarius terrestris Thomas Marszewski. [In palatinatu] Siradiensi Stanislaus Gomolinski, notarius terrestris et exactor. [In palatinatu] Lanciensi Nicolaus Malochowski, dapifer et vicecapitaneus Lanciensiensis. In palatinatibus Brestensi et Iunivladislaviensi Joannes Goczanowski. In palatinatu Plocensi Paulus Sulenysky. [In palatinatu] Ravensi, in terra Sochaczoviensi et Gostinensi Paulus de Wolya, tribunus Radomiensis et vicecapitaneus Gostinensis. In terra Ravensi Ioannes de Trezyana, palatinides Ravensis et subdapifer Sandomiriensis. In terra Dobrinensi Petrus Misliborski, pincerna Dobrinensis.

Exactores in Minori Polonia:

In palatinatu Cracouiensi Ioannes Pyenyazek de Cruslowa, iudex Cracouiensis. In palatinatu Sandomiriensi Paulus Lypnyczky. In palatinatu Lvblinensi Georgius Czarny de Wythowycze, tenutarius Vrzandoviensis. In palatinatu Rvssiae Nicolaus Dersnyak, iudex Premisliensis. In palatinatu Belsensi et terra Chelmensi Felix Zamosczki, iudex Chelmensis. In palatinatu Podoliae Andreas Czernyensky, qui exigit tantummodo de civitatibus et oppidis exactionem civilem et contributionem *czopowe*, quoniam in conventu Pyotrkowiensi